

этган, улар ҳақида маълумот берадиган манбаларни тадқиқ этиш ва ўрганиш вауни келажак авлодга етказиш вазифамиздир. Тарихнавис олим Имом Абу-л-Фазл Муҳаммад ибн Абдулжалил ибн Абдулмалик ибн Али ибн Ҳайдарнинг «Қандия хурд» асари Самарқанд ва унинг атрофида яшаган аجدодларимизнинг таржимаи ҳоли, Самарқанд мазорлари ва унинг атрофидаги ерларнинг суғориш тизими ҳақида маълумотлар берадиган қимматли асардир.

Фойдаланилган манба ва адабиётлар:

1. Абу Тоҳирхожа. Самария. – Тошкент: Камалак, 1991.
2. Абдулҳай Лакнавий. “Фавоиду-л-баҳия фи тарожими-л-ҳанафия”.
3. Абдулқари ас-Самъоний. Насабнома (Ал-Ансоб). Ҳилол нашр. – Тошкент, 2017.
4. Абулвафо ал-Қураший. Ал-Жавоҳир ал-музййа фи табақот ал-ҳанақиййа
5. И.Абдуллаев ва Ҳ.Ҳикматуллаев. Самарқандлик олимлар. – Тошкент, Фан нашриёти, 1969 йил.
6. Котиб Чалабий. Кашф аз-зунун ан-асоми ал-кутуб вал-фунун. – Байрут.
7. Маҳмуд ибн Сулаймон ал-Кафавий. Ал-Аълум ал-ахёр
8. Нажмуддин Умар Насафий. “Тилбату-т-талаба”. Шайх Холид Абдурроҳман тадқиқи). “Дору-н-нафоис” нашриёти, Байрут – 1999.
9. СБР, VIII, Ташкент, 1967. СБР, I, № 693-697; СБР, V, № 3965-3970;
10. Ҳофиз Зайнулдин Қосим ибн Қутлубғо. “Тоҷу-т-тарожим фий табақоти-л-Ҳанафия”.
11. Ш.Зиёдов, Қ. Маҳмудов. Ўрта асрларда яшаган машҳур Самарқандлик алломалари. – Тошкент, 2019.

XALIL SULTONNING BOSHQARUV DAVRIDA XORIJLIKLARNING O‘Z YURTLARI TOMON KO‘CHISHLARI

Beginqulova L.M.

Farg‘ona davlat universiteti

O‘zbekiston tarix kafedrasi v.b. dotsenti

beginqulova@internet.ru

Yoqubjonov S.I.

O'zbekiston tarixi kafedrası

II bosqich magistranti

Yoqubjonovsarvar54@gmail.com

Annotatsiya: *Xalil Sultonning davlatchilik faoliyatiga katta salbiy ta'sir o'tkazgan iroqliklar, ularni Xalil Sultonga xizmat qilishdan bosh tortib, Xorazm tomondan muzlagan Jayhunni kechib o'tib va o'z yerlari tomon ko'chishlari tarixiy manbalar asosida tahlil qilingan.*

Kalit so'z va iboralar: *Xalil Sulton, Mirzo Shohrux, Mirzo Pir Muhammad, Mirzo Muhammad Jahongir, Shayx Nuriddin, Xudoydod Xusayniy, Alouddavla, Shihobuddin Ahmad, Hoji Poshsha, Mazondaron, Xuroson, Hirot, Xorazm, Jayhun.*

Аннотация: *На основе исторических источников проанализированы иракцы, оказавшие большое негативное влияние на государственную деятельность Халил Султана, отказавшиеся служить Халил Султану, перешедшие через замерзший Джайхун со стороны Хорезма и переселившиеся на свои земли.*

Ключевые слова и фразы: *Халил Султан, Мирза Шахрух, Мирза Пир Мухаммад, Мирза Мухаммад Джахангир, Шейх Нурулдин, Худойдад Хусейни, Алуддавла, Шихабуддин Ахмед, Хаджи Пошша, Мазондаран, Хорасан, Хирот, Хорезм, Джайхун.*

Annotation: *This article analyzes, Iraqis who had a great negative impact on Khalil Sultan's statecraft, refused to serve Khalil Sultan, crossed the frozen Jayhun from the Khorezm side and moved to their lands were analyzed based on historical sources.*

Keywords and phrases: *Khalil Sultan, Mirza Shahrukh, Mirza Pir Muhammad, Mirza Muhammad Jahangir, Sheikh Nuriddin, Khudoidad Husayni, Alouddavla, Shihabuddin Ahmad, Haji Poshsha, Mazondaran, Khorasan, Herat, Khorezm, Jayhun.*

Xalil Sultonning davlatchilik faoliyatiga katta salbiy ta'sir o'tkazgan Qaro totorlarining o'z yurtlariga ko'chishi masalasiga to'xtalib o'tish joiz. Manbalarda ko'chuvchilar Ibn Arabshoh tomonidan Rum totorlari [2: 44], Abdurazzoq Samarqandiy tomonidan qaro totorlar [3: 86], ko'p holatlarda Old Osiyo va G'arbiy Eronning turli hududlaridan ko'chirilgan aholi iroqliklar nomlari bilan atalgan. Shuningdek, muarrixlarning asarlarida bu qavmlarning ko'chish vaqti ham turlicha berilgan. Abdurazzoq Samarqandiy hikoya qilgan voqealar tahlili ularning ko'chishini 1405 yilning iyul-oktyabr oylari oralig'ida yuz berganligini ko'rsatadi [4: 85-86]. Ibn Arabshoh esa ularning ko'chish vaqti haqida ikki xil ma'lumot bergan. U dastlabki ko'chish 1406-yili sodir bo'lganligini ta'kidlab: "Keyin shavvol (oyi)ning boshlari (22 mart, 1406 yil) dushanba kechasi iroqliklardan boshliqlari botirlar o'z xotin xalajlari va tobelari, bolalari va guruhlar bilan (Samarqanddan) chiqdilar. Boshchilari Hoji Poshsha deb ataladigan kishi bo'lib,

ular amri ostida u qanday hohlasa shunday yurardilar. Ular (iroqliklar) savlatli va javlon uradigan (odamlar) bo‘lib, Sulton Ahmad Bog‘dodiyning pushti kamaridan bo‘lgan Sulton Alouddavla ularga hamroh edi. U Temur asoratiga tushgan bo‘lib, Temur uni o‘z ofatiyu kulfati hibsiga solgan edi. So‘ngra Xalil Sulton uni ozod etib, o‘z huzurida martabayu makonga ega qilgandi. Qachonki odamlar (ramazon) hayiti ishlari bilan mashg‘ul bo‘lib turganlarida ushbu botirlar (Xalil Sultonga itoatdan) qo‘llarini tortdilar: aftidan ular oralarida oldindan bu xususda ittifoq voqe‘ bo‘lgan. Ular Jayhunni kechib o‘tib, Xurosonga yetib keldilar” [5: 38-39]. Shuningdek, ibn Arabshoh ularning keyingi ko‘chishi borasida ham so‘z yuritgan: “Shu (1407) yil Qaro totorlari bosh ko‘tarib, azmu qaror bilan oyoqda Xorazm tomondan muzlagan Jayhunni kechib o‘tdilar va o‘z yerlari tomon yo‘l oldilar. Shunda ularni to‘zg‘itib, qirg‘in solgan kishilar har tomonlan mutasaddi bo‘ldilar. Natijada, Iroq askarlari o‘rtasida hosil bo‘lgan noittifoqchilik ular o‘rtasida ham hosil bo‘ldi” [6: 44]. Manbalardagi ma’lumotlardan ko‘rinadiki, bular bir vaqtdagi emas, boshqa-boshqa vaqtdagi ko‘chish haqida so‘z yuritishmoqda. Abdurazzoq Samarqandiy ko‘chish borasida bir bora so‘z yuritgan va uning voqealari qisman Ibn Arabshoh hikoya qilgan birinchi yurishga yaqin. Har ikkisida ham ko‘chuvchilar Xuroson orqali ketishgan. Lekin, ularning vaqtlari bir biriga to‘g‘ri kelmaydi. Shuni e‘tiborga olish kerakki, o‘z yurtlariga qaytuvchilarning barchasi Xurosonga tegishli turli hududlaridan, jumladan Xorazm orqali ketganlar ham Mazondarondan o‘tishga majbur edi. Sababi boshqa yo‘l bo‘lmagan. Bundan xulosa qilish mumkinki, qaro totorlarning ko‘chishi bir necha bosqichda amalga oshgan. Avval ham ta’kidlaganimizdek, aslida Mo‘g‘uliston chegaralariga ko‘chirilgan ushbu qavmlar 1405-yilning aprelidayoq janubga siljib, ularning bir qismi amir Xudoydod Husayniy, katta qismi esa Xalil Sulton xizmatiga kirgan edi [7: 19-20]. Lekin ko‘p o‘tmay ularning bir qismi 1405-yilning yozida Movarounnahrni tashlab ketishga qaror qilgan. Aynan shu ko‘chish Abdurazzoq Samarqandiy tomonidan hikoya qilingan. Qolgan qismi esa Xalil Sulton tomonidan in’om etilayotgan behisob in’omlar sababli bo‘lsa kerak, uning xizmatida qolgan.

1406-yili Nasaf yonida bo'lib o'tgan jangda ham Xalil Sulton qo'shining bir qismini aynan qaro totorlar tashkil etgan bo'lib, manbalarda ular Iroq bahodirlari nomlari bilan atalgan [8: 89].

Ularning ikkinchi ko'chishi esa 1406-yilning mart oyidan boshlangan. Ibn Arabshohning ta'kidlashiga ko'ra, iroqliklar Xalil Sultonga xizmat qilishdan bosh tortib, o'zaro uyushgan holda ko'chish uchun yashirin tayyorgarlik ham ko'rganlar. Abdurazzoq Samarqandiy ushbu ko'chish haqida so'z yuritmagan. U faqat ibn Arabshoh tomonidan 1406 yilning mart oyida Samarqandni tark etganligini ta'kidlagan Sulton Alouddavlani Bag'dod shahriga 1407 yilning may oyida yetib borganligini qayd etgan [9: 553].

Xorijliklarning uchinchi ko'chishi esa 1407 yilning boshlariga, qish fasliga to'g'ri keladi. Ko'chishning juda noqulay bo'lgan qishda amalga oshganligi, uning jiddiy sabab natijasida yuz berganligini ko'rsatadi. Bu safar ko'chayotganlarni Xalil Sultonning o'zi ta'qib etganligi ham e'tiborni tortadi.

Xorijiytlarning o'z yurtlari tomon ko'chishlariga ta'sir ko'rsatgan omillar sifatida quyidagilarni sanash mumkin:

Birinchidan, ular o'z yurtlariga, tug'ilib o'sgan makonlariga qaytib borish istagining ustunligi bunga sabab bo'lgan dastlabki omildir. Amir Temur vafoti natijasida boshlangan o'zaro nizolar va boshboshdoqlik, markaziy hokimiyatning kuchsizlanishi esa ko'chishning boshlanishiga sharoit yaratib bergan.

Ikkinchidan, Xalil Sultonning davlat boshqaruvida yo'l qo'ygan xatolari ham bunga sabab bo'ldi. Xalil Sultonning taxtga chiqishiga, uning hokimiyati mustahkamlanishiga xizmat qilgan kishilarning keyinchalik e'tibordan chetda qolishi iroqliklarni Xalil Sultondan uzoqlashtirgan omillardan biri edi.

Uchinchidan, Xalil Sulton tomonidan hukmronligining dastlabki yillarida lashkar va amirlarga in'om etilgan behisob boyliklar keyinchalik xazinaning bo'shab qolishiga olib keldi. Katta hadyalar bilan ushlab turilgan qo'shin esa sekin asta porakandalikka yuz tuta boshladiki, buni birinchi bo'lib iroqliklar boshlab berishdi.

To'rtinchidan, 1406-yilning oxiri va 1407-yilning boshlarida Movarounnahr va Xurosonda qattiq qahatchilik yuz bergan edi. Abdurazzoq Samarqandiy Hirotidagi vaziyatni bunday ta'riflagan: "O'sha kunlarda Xurosonda, xususan, Hirot shahrida, shunday qahatchilik yuz berdiki, biron tarixda bunga o'xshashidan nishon keltirilgan emas.; chunonchi shar'iy o'lchovda ikki yuz ellik misqol (og'irligi)ga barobar bo'lgan bir man bug'doyning bahosi ikki misqol zarb qilingan a'lo sifat kumushga to'g'ri keladigan uch kabakiy dinorga yetdi. Hazrat hoqoni Said < Ollohning yaratgan bandalariga shafqat qilinsin> (degan hadis)ning talabiga muvofiq buyruq berdi va omborlarni ochib, kishilarga bir man g'allani bir kabakiy dinordan sotdilar"[10: 105]. Samarqandda esa vaziyat bundan ham og'ir edi. Ibn Arabshoh o'sha vaqtda Samarqandda qahatchilik va narxu navo qimmatchiligi natijasida odamlar o'rtasida tillo va kumushdan qadrsiz narsa bo'lmaganligini ta'kidlaydi [11: 51]. Ushbu vaziyat ham xorijliklarning o'z vatanlariga qaytish istagini kuchaytirgan. Ularning oxirgi katta ko'chishi aynan shu qahatchilik boshlanganidan so'ng 1407-yilning boshlarida sodir bo'lgan.

Xorijiyliklarning o'z yurtlariga ko'chishi qanday holatda va shakllarda yuz berganligi, uni boshlab bergan shaxs xususida Ibn Arabshoh qiziqarli ma'lumotlar bergan: "Shu holatlar asnosida (ba'zi) odamlar Samarqanddan tarqalish va to'zishga yuz qo'yib, har bir g'arib o'z Vatanini qo'msadi, o'z kulbasi va oilasini qidirib, ba'zilar ijozat bilan panoh tilab, ba'zilar qochib, xufyona holda (ketish) harakatiga tushdilar. Shom ahli ichidan (Samarqanddan) ketishni istab, ijozat so'raganlardan dastlabkisi shahid vazirning o'g'li Shihobuddin Ahmad bo'ldi. Keyin arablaru ajamlar toifalari to'da-to'da bo'linib, sharqu g'arb taraflarga to'zg'ib ketdilar".

Umuman olganda, xorijiyliklarning o'z yurtlariga qaytib ketishiga Movarounnahrda yuz bergan siyosiy va iqtisodiy hayotga oid muammolar ham o'z ta'siri o'tkazgan. Bu jarayon Xalil Sulton tomonidan boshqaruvda yo'l qo'yilgan xato va kamchiliklarning natijasi sifatida ham yuzaga kelgan va uning davlatchiligi inqirozini tezlashtirgan.

Shu o'rinda Xalil Sulton davlatchilik faoliyatining boshqaruv sohasidagi natijalariga ham e'tibor qaratish muhim ahamiyatga ega. Chunki aynan shu sohada yo'l qo'yilgan qator kamchiliklar keyinchalik uning inqirozga yuz tutishini ta'minladi.

Xalil Sulton Samarqand taxtini qo'lga kiritganidan so'ng Mirzo Muhammad Jahongirning xon deb e'lon qilinishi uning siyosat olamidagi dastlabki taktik yurishi bo'lib, juda yaxshi samara berdi. Bu bilan u marhum valiahd shahzoda Muhammad Sulton mirzoning tarafdorlarini, uning xalq ichida mashhurligidan foydalanib keng ommani o'z tomoniga og'dirib oldi. Shuningdek, Mirzo Shohrux va Mirzo Pir Muhammadlarning toju taxt uchun da'volariga ham qonuniy asosda ma'lum ma'noda javob berishga erishdi. Shu bilan birgalikda, o'zining hokimiyatga erishishi yo'lida xizmat qilganlarning barchasini rag'batlantirishga kirishdi. Ularga turli lavozim, boyliklar va vakolatlar in'om etildiki, bu o'z o'rnida uning davlattini mustahkamlanishida ijobiy rol o'ynadi. Uning taxtga chiqishida amir Arg'unshoh, amir Xoja Yusuf kabi amirlar katta xizmat qilgan edi. Ular dastlabki yillari Xalil Sulton huzurida eng hurmatli davlat arboblari aylandilar. Aynan shu vaqtda dastlab uni qo'llab-quvvatlashdan bosh tortgan ko'pgina yirik amirlar va sarkardalar ko'p o'tmay uning qo'li ostida to'plandilar. Ular qatorida amir Shamsiddin Abbos, amir Sulaymonshoh, amir Burunduq, amir Rustam Tag'ay bug'a, amir Ollohdod, amir Saodat Temurtosh va boshqalarni tilga olish mumkin.

Shuningdek, Xalil Sultonning 1405-yili Mirzo Sulton Husayn, 1406-yili Mirzo Pir Muhammad va Ulug'bek mirzo, 1407-yili esa amir Shayx Nuriddin va amir Xudoydod Husayniy ustidan qozongan g'alabalari unda Amir Temur davridayoq namoyon bo'lgan harbiy sarkardalik qobiliyati saqlanib qolganligi ko'rsatdi. Bu g'alabalar uning siyosiy va harbiy mavqeini bir muncha mustahkamladi.

Lekin uning davlatchilik faoliyatidagi ijobiy jihatlar yuqoridagilar bilan yakunlanar edi. Deyarli barcha mualliflar Xalil Sulton Amir Temur tomonidan

to'plangan xazinadan hisobsiz, rejasiz foydalanib, ko'p tarafdorlar to'plaganligini ta'kidlaydilar. Lekin bir necha yil o'tgach xazinaning avvalgi nufuzi qolmadi. Bu esa Xalil Sulton uchun davlat boshqaruvida qator muammolar yuzaga kelishiga sabab bo'ldi.

Xalil Sultonning o'z davlatchilik faoliyati keyingi yillarida Alisher Navoiy ta'biri bilan aytganda "zurafo va shuaro majlisi"ga berilib ketishi, davlat ishlariga yetarli darajada e'tibor qaratmaganligi uning siyosiy va harbiy mavqeining pasayishiga sabab bo'ldi. Movarounnahrdagi mavqei so'nggi marta 1407-yilda amir Shayx Nuriddin va amir Xudoydod Xusayniyga qarshi yurishdagi g'alabalar evaziga anchagina mustahkamlandi.

Foydalanilgan manba va adabiyotlar:

1. Ibn Arabshoh. Ajoyib al-maqdur fi tarixi Taymur: Temur tarixida taqdir ajoyibotlari. /So'z boshi, arab tilidan tarjima va izohlarni U. Uvatov tayyorlagan. 2 - kitob. – T.: Mehnat, 1992. – B. 21-22.
2. Sharafiddin Ali Yazdiy. Zafarnoma / So'z boshi, tabdil, izohlar va ko'rsatkichlar mualliflari A. Ahmad va H. Bobobekov. –T.: Sharq, 1997. B. 262.
3. Ibn Arabshoh. O'sha asar. 2-kitob. B. 22-25.
4. Ibn Arabshoh. Ajoyib al-maqdur fi tarixi Taymur: Temur tarixida taqdir ajoyibotlari. /So'z boshi, arab tilidan tarjima va izohlarni U. Uvatov tayyorlagan. 1 - kitob. –T. : Mehnat, 1992. – B. 11.
5. Abdurazzoq Samarqandiy. Matla' us-sa'dayn va majma' ul-bahrayn / Fors – tojik tilidan tarjima, kirish so'z va izohi lug'atlar tarix fanlar nomzodi A. O'rinboevniki. –T. : Fan. 1969. B. 124-125; Fasix Xavafi. Mudjmal-i Fasixi / Per. predis., primech. i ukazateli D. Yu. Yusupovoy. – T. : Fan, 1980. S. 149.
6. Fayziev T. Temuriylar shajarasi – T.: Yozuvchi, Xazina, 1995. – 350 b.
7. Xil'da Hukxem. Vlastitel's semi sozvezdey. / Per. s angl. G. Xidoyatova. – T.:Adolat, 1995. – 320 c.
8. Aka, İsmail. "Timur Sadece Bir Asker Mi İdi?", Belleten, Sayı 240, Ankara, 2001, 64: 453-466.

9. Ali Rıza Yağlı. Timurlu Devleti Emirleri I- Barlas Boyu: Yadigar Barlas, Tükel Barlas ve Hinduke Barlas // Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi / Journal of Turkish History Researches, Prof. Dr. Bahaeddin Ogel Sayısı Yıl/Vol. 4, Sayı/No. 1 Bahar/Spring 2019. s. 232-245.
10. Subtelny Maria. Timurids in Transition. Turko-Persian Politics and Acculturation in Medieval Iran. Brill Academic Pub. 2007. – 412 p.
11. Alan, Hayrunnisa. Sultan Ebu Said Devri Timurlu Tarihi (1451-1469), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Doktora Tezi, 1996. – 184 s.
12. Hayrunnisa Alan. Bozkırdan Cennet Bahçesine Timurlular (1360-1506) İstanbul, Ötüken Yayınları, 2016, - 340 s.
13. Begimkulova, L. M. (2020). THE ROLE OF SHAIKH NURIDDIN AND SHOKHMALIK IN THE POLITICAL PROCESSES THAT TOOK PLACE IN THE FIRST DAYS AFTER THE DEATH OF AMIR TEMUR. *O'tmishga nazar jurnali*, 11(3).
14. Begimkulova, L. (2020). STUDY OF THE POLITICAL PROCESSES IN TRANSOXIANA IN 1405-1409 IN THE WORKS O
15. Begimkulova, L. (2020). STUDY OF THE POLITICAL PROCESSES THAT TOOK PLACE IN TRANSOXIANA IN 1405-1409 IN FRENCH HISTORIOGRAPHY. In *WORLD SCIENCE: PROBLEMS AND INNOVATIONS* (pp. 76-78). F ENGLISH HISTORIANS. In *INNOVATIONNOE RAZVITIE: POTENTIAL NAUKI I SOVREMENNOGO OBRAZOVANIYa* (pp. 65-67).
16. Begimkulova, L. M. (2020). Amir Tumur vafotining dastlabki kunlaridagi siyosiy jarayonlarda SHayx Nuriddin va SHohmaliklarning tutgan o'rnini. *Vzglyad v Proshloe*, 3(11).
17. Mashrabovna, B. L. (2022). Amir Temur vafotidan keyin Movarounnahrda yuz bergan tarixiy voqiyalarga turkiyalik temurshunoslar qarashlari. Barqarorlik va yetakchilik tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali, 2(10), 223-225.

18. Mashrabovna, B. L. (2022). Relations Between the Children of the Temuri Queens After the Death of Amir Temur. *International Journal of Formal Education*, 1(10), 127-133.

19. Usmonov B. A. On the dates of the military clashes between sultan Ahmad Mirza and Umarshaikh Mirza //Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). – 2020. – T. 9. – №. 5. – C. 397-404.

20. Bahriddin U. Ferghana in the period of Amir Timur's struggle for power (1360-1370) //International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering. – 2019. – T. 9. – №. 1. – C. 3180-3187.

21. Usmonov B. A. A Study of Political Processes in the Fergana Valley In 1371-1376 //Design Engineering. – 2021. – C. 6174-6187.

22. Musaev A. THE FERGHANA VALLEY IN THE FIRST HALF OF THE 17TH CENTURY AS VIEWED BY RESEARCH HISTORIANS: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1234> //RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES. – 2021. – №. 18.05.

23. Abdurasulovich N. A. THE HISTORY OF THE SHEIBANID PERIOD OF THE FERGHANA VALLEY IN FOREIGN HISTORIOGRAPHY.

24. Musayev A. B. Political processes in the Fergana valley at the turn of the XVI-XVII centuries //Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). – 2020. – T. 9. – №. 11. – C. 16-21.

XALIL SULTONING DAVLATCHILIK FAOLIYATIGA XOTINI SHODMULK OG'ONING TA'SIR O'TKAZISHI

Beginqulova L.M.

FaDU, O'zbekiston tarix kafedrasi dotsenti v.b.

beginqulova@internet.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xalil Sultonning davlatchilik faoliyatidagi xatolari, boshqaruv tizimiga Shodmulk og'oning ta'sir doirasi borasida mulohazalar bildirilgan. Shuningdek, uning siyosiy faoliyatida dinamik o'sish yuz bermagani, mamlakatning iqtisodiy ahvoriga ham yetarli darajada e'tibor qaratmagani tarixiy manbalar asosida tahlil qilingan.

Kalit so'z va iboralar: Xalil Sulton, Shodmulk, Mirzo Shohrux, Shayx Nuriddin, Xudoydod Xusayniy, Shoxmalik, Sham'i Jahon, Bobo Tarmish, Arg'unshoh, Ollohdod, Laduniyo tarxon, Hisor, Jizzax, Mazondaron, Xuroson, Movarounahrda, Bodg'is, Samarqand, Sheroz.